

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเหลื่อมล้ำรายได้ระหว่างบุคคลหรือครอบครัว เป็นสาเหตุสำคัญของความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม (capitalistic system) ซึ่งการกระจายรายได้ระหว่างบุคคลมักจะมีระดับความเหลื่อมล้ำกันสูงเมื่อเปรียบเทียบกับระบบเศรษฐกิจแบบอื่น ดังคำกล่าวของ โรเบิร์ต แมคคานามารา อดีตประธานธนาคารโลก (อ้างถึงใน เมธี ครองแก้ว, 2543) กล่าวว่า

... การพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศด้อยพัฒนาส่วนใหญ่ ซึ่งมุ่งแต่การเร่งความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลัก มักจะส่งผลประโยชน์ให้แก่บุคคลในร้อยละ 40 แรกเป็นสำคัญ และความพยายามที่รัฐบาลจะแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยผ่านการให้บริการทางสาธารณสุขและการลงทุนมักจะยิ่งช่วยคนร้อยละ 40 แรกนี้มากขึ้นมากกว่าที่จะช่วยคนร้อยละ 60 ที่เหลือ ถ้าหากชนชั้นอภิสิทธิ์ที่ร่ำรวยมีจำนวนน้อย และชนชั้นที่ยากจนมีจำนวนมาก และช่องว่างระหว่างชนชั้นจะยิ่งขยายกว้างยิ่งขึ้น เมื่อช่วงเวลาผ่านไปก็มักจะมีการก่อจลาจลทางการเมืองเกิดขึ้น หากผู้ปกครองประเทศไม่พยายามปรับปรุงหรือปฏิรูปการกระจายรายได้เสียใหม่... (หน้า 1-4)

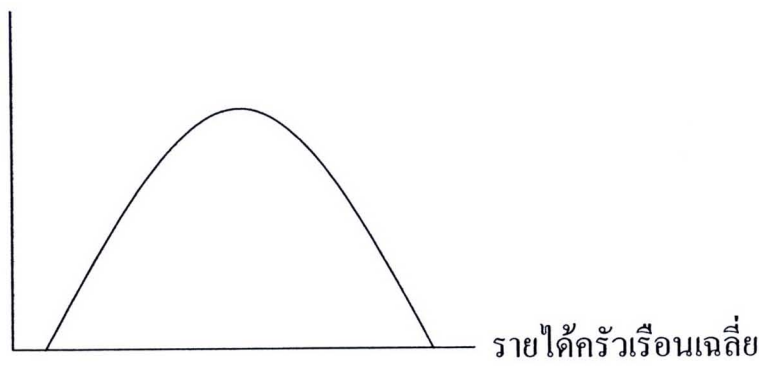
ในทางเศรษฐศาสตร์ ให้ความสนใจต่อการวัดการกระจายรายได้มากกว่าการวัดความยากจน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ ประการแรก จากข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน นักเศรษฐศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็นจนเป็นที่ยอมรับกันได้ทั่วไปแล้วว่า ความเหลื่อมล้ำรายได้นั้นมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นในระยะแรก ประการที่สอง ในหลาย ๆ ประเทศไม่ประสบความสำเร็จในการใช้นโยบายที่จะจัดความยากจนโดยตรง จึงหันมาใช้การปฏิรูปการกระจายรายได้ เป็นเครื่องมือในการจัด

ความยากจนให้หมดสิ้นไป เช่น มาตรการสร้างระบบการประกันสังคม หรือการเพิ่มการใช้จากรัฐบาลทางด้านสังคมให้มากขึ้น เป็นต้น และประการสุดท้าย จากข้อมูลที่มีอยู่ได้มีการพิสูจน์ให้เห็นจนเป็นที่ยอมรับกันได้ว่า ภายใต้ระดับความยากจนที่กำหนดนั้น ความเหลื่อมล้ำรายได้ จะเป็นบ่อเกิดของความรุนแรงในสังคม และมีผลทำให้อัตราการตายเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นผลทางลบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างแน่นอน (สมชัย จิตสุชน และคนอื่น ๆ, 2546, หน้า 3-7)

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายรายได้กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในการลดปัญหาความขาดแคลนและขัดสน จำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจ และกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจไปทั่วทุกภาคส่วน ดังแนวคิดของ Kuznets (1955, pp. 7-8) ซึ่งเป็นนักวิชาการคนหนึ่งที่พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าว มีลักษณะเป็นรูปประฆังคว่ำหรือตัวยูกลับหัวหรือเส้นโค้ง (inverted-U shape) นั่นคือ เมื่อรายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงจุด ๆ หนึ่ง เมื่อประเทศมีการพัฒนาแล้วความเหลื่อมล้ำทางรายได้ก็จะเริ่มลดลง โดยพิจารณาจาก (ดูภาพ 1) แสดงเส้นโค้ง Kuznets เป็นเส้นโค้งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำรายได้และรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย

ความเหลื่อมล้ำรายได้

ภาพ 1 เส้นโค้งคัทซ์เน็ตส์ (Kuznets Curve)

ที่มา. จาก “Economic Growth and Income Inequality,” by S. Kuznets, 1955, *American Economic Review*, 45(1), p. 4.

การพัฒนาการทางเศรษฐกิจ ตามแนวคิดเส้นโค้งของคัทซ์เน็ตส์ (Kuznets’ inverted-U shape) เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยเชื่อว่าเมื่อประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจถึงระดับหนึ่งแล้วการกระจายรายได้ก็จะเริ่มเท่าเทียมกันโดยอัตโนมัติ

ตาราง 1

การเปลี่ยนแปลงในการกระจายรายได้ในประเทศต่าง ๆ ช่วง ค.ศ. 1980-1990

กลุ่มประเทศ	จำนวนประเทศ ที่การกระจาย รายได้ลดลง	จำนวนประเทศ ที่การกระจาย รายได้ดีขึ้น	จำนวนประเทศ ที่การกระจาย รายได้คงที่
กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ยุโรปตะวันออก และ	15	1	2
กลุ่มประเทศโซเวียตเดิม	11	0	0

ตาราง 1 (ต่อ)

กลุ่มประเทศ	จำนวนประเทศ ที่การกระจาย รายได้ลดลง	จำนวนประเทศ ที่การกระจาย รายได้ดีขึ้น	จำนวนประเทศ ที่การกระจาย รายได้คงที่
อเมริกาใต้	8	3	2
เอเชีย	7	3	0
แอฟริกา	3	3	1

ที่มา. จาก “Globalization, Liberalization, and Inequality: Real Causes,” by F. Stewart and A. Berry, 2000, *Challenges*, 43(1), p. 49.

จากตาราง 1 แนวโน้มของการกระจายรายได้ของประเทศต่าง ๆ มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. แนวโน้มเกิดความเหลื่อมล้ำรายได้สูงขึ้นในหลาย ๆ ประเทศในช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 1980 และ ค.ศ. 1990 โดยที่ประเทศมีแนวโน้มการกระจายรายได้ลดลงนั้นมีจำนวนมากกว่ากลุ่มประเทศที่มีแนวโน้มการกระจายรายได้ดีขึ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าแนวโน้มการกระจายรายได้ที่ลดลงนี้เป็นสถานการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นในระยะหลัง

2. แนวโน้มการกระจายรายได้ระดับโลก มีลักษณะของความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้นของระดับรายได้เฉลี่ยระหว่างประเทศ กล่าวคือ นอกจากความเหลื่อมล้ำรายได้ในแต่ละประเทศเพิ่มขึ้นแล้ว เศรษฐกิจของแต่ละประเทศยังเติบโตในอัตราที่แตกต่างกันในลักษณะที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำรายได้ระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกด้วย Berry, Bourguignon, and Morrisson (1991, p. 27) บันทึกว่า สภาวะการกระจายรายได้ระหว่างประเทศไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก ในช่วงปี ค.ศ. 1950-1977 โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายรายได้ กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม นั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้อยู่ทั่วไป โดยไม่ต้องใช้วิธีการทางเศรษฐมิติที่ยุ่งยากแต่อย่างใด เช่น คนจนจะมีโอกาสได้รับเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำน้อยมาก เพราะไม่มีทรัพย์สินไปค้ำประกัน ทำให้ยากจนอยู่ต่อไป การไม่มีโอกาสเข้าสู่กระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ ทำให้มีผลต่ออัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมในที่สุด นอกจากนี้การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ยังก่อให้เกิดทัศนคติต่อต้านสังคม

ในบางกลุ่มและ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา รวมทั้งผลกระทบต่อเนื่องต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในที่สุด

การกระจายรายได้มีความหมายกว้างกว่าการวัดความยากจน เพราะเป็นการพิจารณาประชากรทั้งหมด ไม่ใช่การพิจารณาเพียงเฉพาะประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนเพียงเท่านั้น โดยให้ความสำคัญแก่ประชากรทุกกลุ่มทั้งกลุ่มประชากรที่ร่ำรวยที่สุด และกลุ่มประชากรที่มีรายได้ระดับปานกลาง เช่นเดียวกับกลุ่มประชากรที่ยากจนในชั้นล่างสุด

การศึกษาการกระจายรายได้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำรายได้ของประชากร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศอันเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวัดการกระจายรายได้ หรือ มาตรวัดที่บอกความแตกต่างทางรายได้ระหว่างกลุ่มคน คือ ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ หรือเรียกว่า ดัชนีการกระจายรายได้ ซึ่งในเอกสารฉบับนี้ต่อไปจะเรียกว่า ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ เพราะดัชนีบอกความแตกต่างระหว่างกลุ่มคนจนและกลุ่มคนรวย

ในการพิจารณาระดับการกระจายรายได้ มักนิยมใช้ค่าของดัชนีต่าง ๆ เป็นตัวบ่งชี้ระดับการกระจายรายได้ เช่น ค่าของดัชนีจีนิ (Gini Index--GI) (World Bank, 1996) ซึ่งสามารถคำนวณจากการกระจายของรายได้และรายจ่าย โดยกำหนดว่า ถ้าการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย ค่าของดัชนีจีนิไม่ควรเกิน 0.4 เช่น ประเทศออสเตรเลีย บัลแกเรีย โครเอเชีย สาธารณรัฐเชค เดนมาร์ก ฟินแลนด์ เยอรมนี ฮังการี ญี่ปุ่น นอร์เวย์ และสวีเดน เป็นต้น แต่ถ้าหากประเทศใดมีค่าของดัชนีจีนิมากกว่า 0.5 แสดงว่า ประเทศนั้นมีการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันมาก เช่น ประเทศนามิเบีย โลโซโธ แอฟริกา-กลาง บอสวานา และ โบลิเวีย เป็นต้น ส่วนประเทศที่มีค่าของดัชนีจีนิ อยู่ระหว่าง 0.40-0.49 จัดเป็นประเทศที่มีการกระจายรายได้ปานกลาง ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ฮองกง กานา จาไมกา เคนยา ไนจีเรีย เนปาล และเม็กซิโก เป็นต้น

การที่ค่าของดัชนีจีนิมีค่าต่ำ แสดงว่าประเทศนั้นมีการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตที่สำคัญ คือ การกระจายรายได้ที่มี

ความเหลื่อมล้ำกันน้อยนั้นไม่ได้หมายความว่า เศรษฐกิจจะดีด้วยบางประเทศมีความยากจนกันอย่างทั่วถึง ความแตกต่างด้านรายได้มีน้อยในขณะที่เศรษฐกิจก็ไม่ได้ดี เช่น กรณีเปรียบเทียบระหว่างประเทศเอธิโอเปียที่มีค่าของดัชนีจีนิ เท่ากับ 0.300 ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา มีค่าของดัชนีจีนิ เท่ากับ 0.408 จากค่าของดัชนีจีนิ หมายความว่า ประเทศเอธิโอเปีย มีการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำน้อยกว่าประเทศสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศเอธิโอเปียมีการพัฒนาต่ำและประชาชนในชาติมีความยากจนไปทั่ว ดังนั้น การวัดการกระจายรายได้ นั้น การพิจารณาเฉพาะดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้เพียงบางดัชนีนั้นการพิจารณาอาจจะไม่เพียงพอที่จะสามารถวัดการกระจายรายได้ที่แท้จริงที่ต้องอ้างอิงกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ในการศึกษาการกระจายรายได้จึงต้องใช้มาตรวัดอื่น ๆ ร่วมด้วย (ดูตาราง 2)

ตาราง 2

การเปรียบเทียบดัชนีจีนิ (Gini Index) ส่วนแบ่งรายได้แบบแบ่งควินไทล์ (percentage share of income) และอัตราส่วนรายได้กลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน (income ratio)

ประเทศ	ปีที่สำรวจ	ดัชนีจีนิ (GI)	ส่วนแบ่งรายได้แบบควินไทล์/อัตราส่วนรายได้					
			Lowest	Second	Third	Fourth	Highest	Income
			20% (Q ₁)	20% (Q ₂)	20% (Q ₃)	20% (Q ₄)	20% (Q ₅)	Ratio (Q ₅ /Q ₁)
ออสเตรเลีย	1994 ^c	0.352	5.9	12.0	17.2	23.6	41.3	7.0
ออสเตรีย	2000 ^c	0.291	8.6	13.3	17.4	22.9	37.8	4.4
บังกลาเทศ	2000 ^a	0.334	8.6	12.1	15.6	21.0	42.7	5.0
โบลิเวีย	2002 ^c	0.601	1.5	5.9	10.9	18.7	63.0	42.0
บัลแกเรีย	2003 ^a	0.292	8.7	13.7	17.2	22.1	38.3	4.4
กัมพูชา	2004 ^a	0.417	6.8	10.2	13.7	19.6	49.6	7.3
แควมมารูน	2001 ^a	0.446	5.6	9.3	13.7	20.4	50.9	9.1
แคนาดา	2000 ^c	0.326	7.2	12.7	17.2	23.0	39.9	5.5
แอฟริกากลาง	1993 ^a	0.613	2.0	4.9	9.6	18.5	65.0	32.5
จีน	2004 ^c	0.469	4.3	8.5	13.7	21.7	51.9	12.1

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเทศ	ปีที่ สำรวจ	ดัชนีจีดีพี (GI)	ส่วนแบ่งรายได้แบบควินไทล์/อัตราส่วนรายได้					
			Lowest	Second	Third	Fourth	Highest	Income
			20% (Q ₁)	20% (Q ₂)	20% (Q ₃)	20% (Q ₄)	20% (Q ₅)	Ratio (Q ₅ /Q ₁)
ฮ่องกง	1996 ^c	0.434	5.3	9.4	13.9	20.7	50.7	9.6
โครเอเชีย	2001 ^a	0.290	8.3	12.8	16.8	22.6	39.6	4.8
เชก	1996 ^a	0.254	10.3	14.5	17.7	21.7	35.9	3.5
เดนมาร์ก	1997 ^c	0.247	8.3	14.7	18.2	22.9	35.8	4.3
อียิปต์	2000 ^a	0.344	8.6	12.1	15.4	20.4	43.6	5.1
เอธิโอเปีย	2000 ^a	0.300	9.1	13.2	16.8	21.5	39.4	4.3
ฟินแลนด์	2000 ^c	0.269	9.6	14.1	17.5	22.1	36.7	3.8
ฝรั่งเศส	1995 ^c	0.327	7.2	12.6	17.2	22.8	40.2	5.6
เยอรมนี	2000 ^c	0.283	8.5	13.7	17.8	23.1	36.9	4.3
ฮังการี	2002 ^a	0.269	9.5	13.9	17.6	22.4	36.5	3.8
อินเดีย	2005 ^a	0.368	8.1	11.3	14.9	20.4	45.3	5.6
อินโดนีเซีย	2002 ^a	0.343	8.4	11.9	15.4	21.0	43.3	5.2
อิหร่าน	1998 ^a	0.430	5.1	9.4	14.1	21.5	49.9	9.5
อิสราเอล	2001 ^c	0.392	5.7	10.5	15.9	23.0	44.9	7.9
อิตาลี	2000 ^a	0.360	6.5	12.0	16.8	22.8	42.0	6.5
จาไมกา	2004 ^a	0.455	5.3	9.2	13.2	20.6	51.6	9.7
ญี่ปุ่น	1993 ^a	0.249	10.6	14.2	17.6	22.0	35.7	3.4
เคนยา	1997 ^a	0.425	6.0	9.8	14.3	20.8	49.1	8.2
เกาหลี	1998 ^a	0.316	7.9	13.6	18.0	23.1	37.5	4.7
ลาว	2002 ^a	0.346	8.1	11.9	15.6	21.1	43.3	5.3
ไลโซโท	1995 ^a	0.632	1.5	4.3	8.9	18.8	66.5	44.3
มาเลเซีย	1997 ^c	0.492	4.4	8.1	12.9	20.3	54.3	12.3
มาลี	2001 ^a	0.401	6.1	10.2	14.7	22.2	46.6	7.6
เม็กซิโก	2004 ^a	0.461	4.3	8.3	12.6	19.7	55.1	12.8

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเทศ	ปีที่ สำรวจ	ดัชนีจีนิ (GI)	ส่วนแบ่งรายได้แบบควินไทล์/อัตราส่วนรายได้					
			Lowest	Second	Third	Fourth	Highest	Income
			20% (Q ₁)	20% (Q ₂)	20% (Q ₃)	20% (Q ₄)	20% (Q ₅)	Ratio (Q ₅ /Q ₁)
นามิเบีย	1993 ^c	0.743	1.4	3.0	5.4	11.5	78.7	56.2
เนปาล	2004 ^a	0.472	6.0	9.0	12.4	18.0	54.6	9.1
เนเธอร์แลนด์	1999 ^c	0.309	7.6	13.2	17.2	23.3	38.7	5.1
นิวซีแลนด์	1997 ^c	0.362	6.4	11.4	15.8	22.6	43.8	6.8
ไนจีเรีย	2003 ^a	0.437	5.0	9.6	14.5	21.7	49.2	9.8
นอร์เวย์	2000 ^c	0.258	9.6	14.0	17.2	22.0	37.2	3.9
ปากีสถาน	2002 ^a	0.306	9.3	13.0	16.3	21.1	40.3	4.3
ปานามา	2003 ^a	0.561	2.5	6.6	11.4	19.6	59.9	24.0
ปารากวัย	2003 ^c	0.584	2.4	6.3	10.8	18.6	61.9	25.8
เปรู	2003 ^c	0.520	3.7	7.7	12.2	19.7	56.7	15.3
ฟิลิปปินส์	2003 ^a	0.445	5.4	9.1	13.6	21.3	50.6	9.4
โปแลนด์	2002 ^a	0.345	7.5	11.9	16.1	22.2	42.2	5.6
โปรตุเกส	1997 ^c	0.385	5.8	11.0	15.5	21.9	45.9	7.9
รัสเซีย	2002 ^a	0.399	6.1	10.5	14.9	21.8	46.6	7.6
รวันดา	2000 ^a	0.468	5.3	9.1	13.2	19.4	53.0	10.0
สิงคโปร์	1998 ^c	0.425	5.0	9.4	14.6	22.0	49.0	9.8
แอฟริกาใต้	2000 ^a	0.578	3.5	6.3	10.0	18.0	62.2	17.8
สเปน	2000 ^c	0.347	7.0	12.1	16.4	22.5	42.0	6.0
ศรีลังกา	2002 ^a	0.402	7.0	10.5	14.2	20.4	48.0	6.9
สวีเดน	2000 ^c	0.250	9.1	14.0	17.6	22.7	36.6	4.0
ไทย	2002 ^a	0.420	6.3	9.9	14.0	20.8	49.0	7.8
ตุรกี	2003 ^a	0.436	5.3	9.7	14.2	21.0	49.7	9.4
ยูกันดา	2002 ^a	0.457	5.7	9.4	13.2	19.1	52.5	9.2
อังกฤษ	1999 ^c	0.360	6.1	11.4	16.0	22.5	44.0	7.2

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเทศ	ปีที่ สำรวจ	ดัชนีจีนิ (GI)	ส่วนแบ่งรายได้แบบควินไทล์/อัตราส่วนรายได้					
			Lowest	Second	Third	Fourth	Highest	Income
			20%	20%	20%	20%	20%	Ratio
			(Q ₁)	(Q ₂)	(Q ₃)	(Q ₄)	(Q ₅)	(Q ₅ /Q ₁)
อเมริกา	2000 ^c	0.408	5.4	10.7	15.7	22.4	45.8	8.5
อูรูกวัย	2003 ^c	0.449	5.0	9.1	14.0	21.5	50.5	10.1
เวเนซุเอล่า	2003 ^c	0.482	3.3	8.7	13.9	22.0	52.1	15.8
เวียดนาม	2004 ^a	0.344	9.0	11.4	14.7	20.5	44.3	4.9

a: Refers to expenditure shares by percentile of population, ranked by per capita expenditure.

b: Urban data

c: Refers to income shares by percentile of population, ranked by per capita income

ที่มา. จาก *Gini Index, Percentage Share of Income and Income Ratio*, by World Bank, 1996, Retrieved April 16, 2007, from <http://www.worldbank.org>

จากตาราง 3 ในประเทศไทยจากข้อมูลดัชนีจีนิ (Gini Index--GI) ด้านรายได้ตลอดระยะเวลาเกือบสามสิบปีที่ผ่านมาค่าของดัชนีจีนิดังกล่าวมีแนวโน้มสูงขึ้นจากช่วง พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2535 จากนั้นค่อนข้างทรงตัวในระดับสูงจนถึง พ.ศ. 2543 ก่อนจะปรับตัวลงเล็กน้อย โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2547 และปรับตัวเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2549

การที่ความเหลื่อมล้ำรายได้มีมากขึ้นในระยะแรกนั้น นับว่าสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาในระบบทุนนิยม ที่เน้นส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการให้เป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ผู้ประกอบการจึงมักเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและได้รับผลตอบแทนสูงกว่าประชาชนผู้ใช้แรงงานซึ่งส่วนหนึ่งก็สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า “high risk high return” นั่นเอง สำหรับแนวโน้มความเหลื่อมล้ำรายได้ที่ทรงตัวในระยะประมาณ 15 ปีหลัง อาจอธิบายได้ด้วยหลายสาเหตุ เช่น การเพิ่มจำนวนคนชั้นกลางทั้งที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย

และผู้ประกอบการขนาดกลาง จากนโยบายในการขยายฐานทางเศรษฐกิจให้กว้างขวาง และทั่วถึงมากขึ้น โดยหลายส่วนก็ขยับขึ้นมาจากการทำงานด้านการเกษตรในภาคชนบท ซึ่งมีส่วนช่วยป้องกันมิให้ช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนชั้นกลางห่างมากขึ้น เช่นในอดีต นอกจากนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อเพิ่มรายได้แท้จริงของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ก็ส่งผลให้ช่องว่างระหว่างคนชั้นกลางและคนจนไม่เพิ่มขึ้นเช่นกัน (ดูตาราง 3)

ตาราง 3

ค่าของดัชนีจีนิ (Gini Index) ของประเทศไทย ในด้านรายได้และด้านรายจ่าย

ปี พ.ศ.	ดัชนีจีนิด้านรายได้	ดัชนีจีนิด้านรายจ่าย
2519	0.425	0.352
2524	0.442	0.442
2529	0.496	0.416
2531	0.488	0.439
2533	0.515	0.444
2535	0.536	0.450
2537	0.521	0.438
2539	0.513	0.431
2541	0.507	0.409
2542	0.531	0.430
2543	0.522	0.428
2544	0.499	0.416
2545	0.507	0.418
2547	0.493	0.426
2549	0.511	0.418
2550	0.497	0.397

ที่มา. จาก การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2549 (หน้า 70), โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2550, กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

จากตาราง 3 จะเห็นได้ว่า การแสดงการกระจายรายได้ นั้นสามารถแสดงได้ทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านรายได้และด้านรายจ่าย โดยจะเห็นว่า ค่าของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ ที่คำนวณได้จากข้อมูลจริงทั้งด้านรายได้และด้านรายจ่ายแตกต่างกันเล็กน้อย ส่วนใหญ่ มีค่าของดัชนีนี้อยู่ระหว่าง 0.4-0.5 การกระจายรายได้ของดัชนีนี้ด้านรายจ่าย มีการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อยกว่าดัชนีนี้ด้านรายได้ ซึ่งส่วนหนึ่ง เป็นเพราะประชาชนรายได้น้อยกว่าจะก่อหนี้เพื่อการใช้จ่ายจำเป็นที่สูงกว่ารายได้ ความเหลื่อมล้ำด้านรายจ่ายจึงมักจะมีน้อยกว่าทางด้านรายได้ การเพิ่มขึ้นหรือลดลง ของค่าดัชนีนี้ระหว่างปีด้านรายได้และด้านรายจ่ายจึงไม่ตรงกัน การสรุปการเปลี่ยนแปลง การกระจายรายได้จึงจำเป็นต้องระบุให้ชัดเจนว่า ค่าของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่ได้ มาจากข้อมูลทางด้านรายได้หรือด้านรายจ่าย

ใน พ.ศ. 2552 ประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 63,525,062 คน (กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, 2553) ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประเทศไทยยังจัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา แม้ว่าประเทศไทยจะมีแผนพัฒนา-เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาแล้วถึง 9 ฉบับก็ตาม ตลอดเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่แผนพัฒนา-เศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 รวมระยะเวลา 45 ปี ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ตลอดเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2547 เศรษฐกิจมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.91 (ธนาคาร-แห่งประเทศไทย, 2550) แต่ในขณะเดียวกันช่วงเวลาดังกล่าวค่าของดัชนีอัตราส่วนรายได้ กลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน มีอัตราส่วนเป็น 13.08 เท่า (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ-และการสื่อสาร, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) แสดงว่า อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่ได้ทำให้ความเหลื่อมล้ำรายได้ลดลง จึงมี นักเศรษฐศาสตร์ทำการศึกษาของลักษณะของการกระจายรายได้ทั้งในประเทศที่พัฒนา แล้วและประเทศกำลังพัฒนา เช่น Kuznets (1955, pp. 7-8) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ พบว่า การกระจายรายได้มีลักษณะ เป็นรูประฆังคว่ำหรือยูกลับหัว (inverted-U shape) กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจมีการพัฒนามากขึ้นนอกจากจะทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มมากขึ้น

แล้ว ความเหลื่อมล้ำรายได้จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามระดับการพัฒนาประเทศ จนกระทั่งการพัฒนาเพิ่มขึ้นจนถึงระดับหนึ่ง ความเหลื่อมล้ำรายได้จะค่อย ๆ ลดลง

ในขณะที่ Plato (อ้างถึงใน ปราณี ทินกร, 2545, หน้า 142) นักปราชญ์ชาวกรีกกล่าวว่า “ในสังคมอุดมคติที่มีการกระจายรายได้เป็นธรรมนั้น ความแตกต่างระหว่างรายได้ไม่ควรเกิน 4 เท่า” หากเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นนับว่าประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำรายได้สูงมาก อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว

ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) และได้เน้นการกระจายรายได้และลดความยากจนสู่ภูมิภาคอย่างจริงจังในฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) อย่างไรก็ตาม จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ประเทศไทย มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำรายได้ก็ไม่ได้ลดลง กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะปัญหาการกระจายรายได้ระหว่างประชาชนในเมืองกับในชนบทที่ห่างไกล ระหว่างกลุ่มอาชีพยังมีรายได้แตกต่างกันสูง ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการวัดการกระจายรายได้จึงเป็นสารสนเทศสำคัญ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่เป็นการวิเคราะห์พื้นฐานที่สำคัญในการออกแบบนโยบายในการพัฒนาประเทศที่สนับสนุนทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ให้ควบคู่กันไป สำหรับในประเทศไทยมีหน่วยงานราชการหลายแห่งได้มีการวัดการกระจายรายได้และการนำมาใช้ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่น

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2549 ได้วัดการกระจายรายได้ใน 5 ลักษณะ คือ

1.1 การวัดรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยทั่วประเทศ มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 17,122 บาท ใน พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 7 จากรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 14,617 บาท ใน พ.ศ. 2547 (ดูตาราง 4)

1.2 การวัดรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยระหว่างภาค เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค ในปี พ.ศ. 2549 พบว่า กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยสูงสุด 32,284 บาท รองลงมา ได้แก่ ภาคกลาง มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 18,665 บาท ภาคใต้ มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 17,303 บาท ภาคเหนือ มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 12,432 บาท และภาคตะวันออก-

เฉียงเหนือ มีรายได้เป็นรายภาคต่ำสุด 11,528 บาท ซึ่งน้อยกว่ากรุงเทพฯ และปริมณฑล ประมาณ 2.8 เท่า (ดูตาราง 4)

1.3 การวัดรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน เพื่อลดปัญหาความแตกต่างระหว่างขนาดของครัวเรือน จึงมีการพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2549 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของประเทศเพิ่มเป็น 5,631 บาท จากปี พ.ศ. 2547 ซึ่งมีรายได้ต่อคน 4,299 บาท หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 30.98 ต่อปี ภาคอื่น ๆ มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเพิ่มขึ้นทั้งประชากรที่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร เนื่องจากรายได้จากการเกษตรที่เพิ่มขึ้น เช่น ยางพารา ข้าวโพด มันสำปะหลัง ขณะเดียวกัน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อคนเพิ่มขึ้นเนื่องจากสาเหตุขนาดครัวเรือนมีขนาดเล็กลง (ดูตาราง 4)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ที่.....วิจัย	
วันที่ 14	พ.ย. 2555
เลขทะเบียน	247175
เลขเรียกหนังสือ	

๗๕ ได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของคนจำแนกรายภาค

ปี	ภาค/พ.ศ.	รายได้ทั้งสิ้น	ค่าจ้างและเงินเดือน	กำไรจากธุรกิจ	กำไรจากการเกษตร	รายได้อื่น ๆ	รายได้ที่ไม่เป็นเงิน	ขนาดครัวเรือน (คน)	รายได้เฉลี่ยต่อคน
1.	ทั่วประเทศ								
	พ.ศ. 2543	12,150	5,146	2,248	1,166	1,357	2,237	3.6	3,375
	พ.ศ. 2545	13,736	5,772	2,626	1,437	1,710	2,190	3.5	3,913
	พ.ศ. 2547	14,617	6,280	2,614	1,637	1,756	2,350	3.4	4,299
	พ.ศ. 2549	17,122	6,342	3,533	2,232	2,329	2,686	3.2	5,631
2.	กรุงเทพฯ และปริมณฑล								
	พ.ศ. 2543	25,242	14,185	5,292	44	1,901	3,820	3.2	7,668
	พ.ศ. 2545	28,239	15,527	6,068	102	2,834	3,707	3.3	8,509
	พ.ศ. 2547	26,351	15,678	4,952	137	2,303	3,281	3.2	8,235
	พ.ศ. 2549	32,284	16,644	7,810	158	3,714	3,956	2.6	11,284
3.	ภาคกลาง								
	พ.ศ. 2543	13,012	5,448	2,414	1,837	1,160	2,153	3.5	3,779
	พ.ศ. 2545	14,128	5,958	2,629	2,130	1,347	2,065	3.4	4,108

ตาราง 4 (ต่อ)

ปี	ภาค/พ.ศ.	รายได้ทั้งสิ้น	รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)					ขนาด ครัวเรือน (คน)	รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน	
			ค่าจ้างและ เงินเดือน	กำไรจาก ธุรกิจ	กำไรจาก การเกษตร	รายได้อื่น ๆ	รายได้ที่ ไม่เป็นเงิน			
4. ภาคเหนือ	พ.ศ. 2547	16,513	7,183	3,217	2,039	1,586	2,488	3.4	4,857	
	พ.ศ. 2549	18,665	7,005	3,282	3,772	1,884	2,722	2.8	5,833	
	พ.ศ. 2543	8,652	2,965	1,436	1,158	1,339	1,756	3.4	2,514	
	พ.ศ. 2545	9,530	3,301	1,718	1,457	1,449	1,605	3.2	2,963	
	พ.ศ. 2547	10,897	3,975	1,939	1,513	1,539	1,930	3.2	3,405	
พ.ศ. 2549	12,432	3,181	2,581	2,072	2,284	2,315	3.1	4,321		
5. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ										
พ.ศ. 2543		7,765	2369	1,157	919	1,374	1,945	3.9	2,514	
พ.ศ. 2545		9,279	2852	1,543	1,226	1,696	1,962	3.7	2,963	
พ.ศ. 2547		9,916	3114	1,323	1,480	1,889	2,110	3.7	3,405	
พ.ศ. 2549		11,528	3176	2,220	1,556	2,259	2,318	3.9	3,657	

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	ภาค/พ.ศ.	รายได้ทั้งสิ้น	ค่าจ้างและเงินเดือน	กำไรจากธุรกิจ	กำไรจากกิจกรรม	รายได้อื่น ๆ	รายได้ที่ไม่เป็นเงิน	ขนาดครัวเรือน (คน)	รายได้เฉลี่ยต่อคน
	พ.ศ. 2547	16,513	7,183	3,217	2,039	1,586	2,488	3.4	4,857
	พ.ศ. 2549	18,665	7,005	3,282	3,772	1,884	2,722	2.8	5,833
6. ภาคใต้									
	พ.ศ. 2543	11,186	3,929	2,209	2,181	975	1,891	3.9	3,018
	พ.ศ. 2545	12,487	4,320	2,390	2,572	1,272	1,933	3.8	3,305
	พ.ศ. 2547	14,319	4,309	2,994	3,489	1,322	2,205	3.7	3,670
	พ.ศ. 2549	17,303	5,438	3,406	4,339	1,561	2,560	3.3	5,683

ที่มา. จาก การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2549 (หน้า 10), โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2550, กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

1.4 การวัดความเหลื่อมล้ำรายได้ระหว่างภูมิภาค เป็นการวัดการกระจายรายได้ระหว่างภูมิภาค โดยการเปรียบเทียบสัดส่วนร้อยละของประชากรในภูมิภาคต่าง ๆ กับโอกาสการถือครองรายได้ จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปรากฏว่า พ.ศ. 2547 กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีส่วนแบ่งรายได้ลดลงทั้งรายได้ทั้งสิ้นและรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ในขณะที่ภาคอื่น ๆ มีส่วนแบ่งรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำรายได้ระหว่างภูมิภาคยังคงมีอยู่สูง และเป็นประเด็นสำคัญทำให้เกิดปัญหาการกระจายรายได้ของไทย ซึ่งพิจารณาได้จากความแตกต่างในส่วนแบ่งรายได้ระหว่างภูมิภาคที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สัดส่วนประชากรประมาณร้อยละ 33.8 แต่ส่วนแบ่งรายได้รวมมีเพียงร้อยละ 21.2 ในขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีประชากรเพียงร้อยละ 16.1 ส่วนแบ่งรายได้รวมมีมากถึงร้อยละ 31.0

ตาราง 5

การกระจายตัวของประชากรจำแนกภูมิภาคของประเทศไทย

(หน่วย: ร้อยละ)

ภาค	ปี พ.ศ.					
	2524	2529	2539	2543	2545	2547
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	35.2	34.8	34.0	33.8	33.5	33.8
ภาคเหนือ	20.0	19.6	18.6	18.0	17.8	17.9
ภาคใต้	12.6	13.0	13.3	13.4	13.6	13.3
ภาคกลาง	18.8	18.7	22.4	22.6	18.6	18.8
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	13.3	14.0	11.8	12.2	16.5	16.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา. จาก การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2547 (หน้า 71), โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2549, กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

ตาราง 6

ส่วนแบ่งรายได้รายภาคของประเทศไทย

(หน่วย: ร้อยละ)

ภาค	ปี พ.ศ.					
	2524	2529	2539	2543	2545	2547
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	25.9	23.3	21.2	19.7	21.0	21.2
ภาคเหนือ	17.4	16.6	13.7	12.3	13.3	14.3
ภาคใต้	11.8	12.6	11.2	11.5	11.1	12.1
ภาคกลาง	20.8	20.6	26.8	26.0	19.3	21.3
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	24.1	26.9	27.2	30.6	35.2	31.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา. จาก การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2547 (หน้า 72), โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2549, กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

2. สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ ได้ทำการวัด-การกระจายรายได้ใน พ.ศ. 2549 โดยใช้วิธีการต่าง ๆ คือ

2.1 การวัดส่วนแบ่งรายได้ตามกลุ่มประชากร เป็นการวัดด้วยการนำกลุ่มประชากรที่มีสัดส่วนถือครองรายได้ต่ำสุดเรียงไปสู่กลุ่มประชากรที่มีสัดส่วนถือครองรายได้สูงสุด และแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีประชากรร้อยละ 20 เรียกค่าแต่ละช่วงนั้นว่า ควินไทล์ (Quintile) ปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 2547 กลุ่มประชากรครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 หรือควินไทล์ที่ 5 (Quintile 5 = Q_5) มีสัดส่วนถือครองรายได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้ทั้งประเทศ คือ ร้อยละ 55.2 ซึ่งมากกว่า 2 เท่าของควินไทล์ที่ 4 (Q_4) ที่มีสัดส่วนถือครองรายได้ร้อยละ 20.3 ในขณะที่กลุ่มประชากรที่ยากจนสุดหรือควินไทล์ที่ 1 (Q_1) ร้อยละ 20 ถือครองรายได้เพียงร้อยละ 4.3 ของรายได้ของประเทศ (ดูตาราง 7)

ตาราง 7

การกระจายรายได้วัดโดยดัชนีจีนิ และส่วนแบ่งรายได้

(หน่วย: ร้อยละ)

พ.ศ.	ดัชนีจีนิ	ส่วนแบ่งรายได้				
		ควินไทล์ 1 (Q ₁)	ควินไทล์ 2 (Q ₂)	ควินไทล์ 3 (Q ₃)	ควินไทล์ 4 (Q ₄)	ควินไทล์ 5 (Q ₅)
2539	0.515	4.2	7.5	11.8	19.9	56.7
2541	0.511	4.2	7.6	11.9	19.8	56.5
2543	0.525	3.9	7.2	11.5	19.7	57.8
2545	0.501	4.2	7.8	12.3	20.5	55.2
2547	0.499	4.3	7.8	12.3	20.3	55.2
ภาคเกษตร						
2539	0.434	5.8	9.8	13.9	20.5	50.0
2541	0.428	5.9	9.9	14.1	20.6	49.4
2543	0.516	5.7	9.4	13.2	19.2	52.4
2545	0.444	5.6	9.6	13.8	20.2	50.8
2547	0.482	4.5	7.9	12.1	20.1	55.4
นอกภาคเกษตร						
2539	0.455	3.4	6.5	10.4	17.7	62.1
2541	0.455	4.7	8.9	13.8	22.0	50.6
2543	0.503	4.0	7.8	12.4	20.9	54.8
2545	0.478	4.5	8.4	13.1	20.9	53.1
2547	0.497	4.3	8.0	12.5	20.3	55.0

ที่มา. จาก การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2547 (หน้า 73), โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2549, กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

2.2 ค่าของดัชนีอัตราส่วนรายได้ครัวเรือนของกลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน เป็นการคำนวณช่องว่างระหว่างกลุ่มร่ำรวยสุด (Q_5) กับกลุ่มยากจนสุด (Q_1) ตามควินไทล์ (Quintile) ความแตกต่างกันของรายได้ระหว่าง 2 กลุ่ม เพิ่มขึ้นในช่วงแรกและกลับลดลงในระยะหลัง กล่าวคือ มีระดับค่าของดัชนีอัตราส่วนรายได้ครัวเรือนของกลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน ของประชากรไทยในกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด เพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2531 จากจำนวน 9.8 เท่า เป็น 15.4 เท่า ในปี พ.ศ. 2542 หลังจากนั้นค่าของดัชนีอัตราส่วนรายได้ครัวเรือนของกลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน ของประชากร 2 กลุ่มได้ลดลงเรื่อยมาจนกระทั่งเหลือ 12.9 เท่า ในปี พ.ศ. 2547 แสดงว่าหลังจาก พ.ศ. 2542 การกระจายรายได้เริ่มดีขึ้น (ดูตาราง 8)

ตาราง 8
อัตราส่วนรายได้กลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจนและส่วนแบ่งรายได้

(หน่วย: ร้อยละ)			
พ.ศ.	ส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มรายได้ต่ำสุด 20% (Q_1)	ส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มรายได้สูงสุด 20% (Q_5)	อัตราส่วนรายได้กลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน (เท่า) (Q_5/Q_1)
2531	5.2	51.2	9.8
2533	4.9	54.1	11.0
2535	4.5	55.6	12.3
2537	4.0	57.7	14.4
2539	4.2	56.7	13.5
2541	4.2	56.5	13.5
2542	3.8	58.5	15.4
2543	3.9	57.8	14.8
2545	4.2	55.2	13.2

ตาราง 8 (ต่อ)

(หน่วย: ร้อยละ)

พ.ศ.	ส่วนแบ่งรายได้ของ กลุ่มรายได้ต่ำสุด 20 % (Q_1)	ส่วนแบ่งรายได้ของ กลุ่มรายได้สูงสุด 20% (Q_5)	อัตราส่วนรายได้กลุ่ม คนรวยต่อกลุ่มคนจน (เท่า) (Q_5/Q_1)
2547	4.3	55.2	12.9
2549	4.0	56.1	13.9
2550	4.4	54.9	12.5

ที่มา. จาก อัตราส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มคนจนและกลุ่มคนรวย, โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2551, ค้นเมื่อ 16 เมษายน 2551, จาก <http://www.nso.go.th>

จากลักษณะของการกระจายรายได้ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงอาจจะส่งผลให้การกระจายรายได้ดีขึ้น หรือเลวลง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวัดการกระจายรายได้เป็นสิ่งสำคัญควบคู่ไปกับการประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจ ในปัจจุบันพบว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับการวัดการกระจายรายได้ด้วยดัชนีต่าง ๆ มากมายในประเทศไทยโดยไม่ได้ใช้ดัชนีตัวใดตัวหนึ่งในการอธิบายการกระจายรายได้เพียงลำพังแต่นิยมใช้ควบคู่กับดัชนีหรือมาตรวัดตัวอื่น ๆ (ปราณี ทินกร, 2545, หน้า 208; สมชัย จิตสุชน และคนอื่น ๆ, 2546, หน้า 23-28; Alkinson, 1997, p. 763)

ในการอธิบายการกระจายรายได้ ดัชนีที่เป็นที่นิยมใช้ในการแสดงลักษณะการกระจายรายได้มากที่สุด คือ ดัชนีจีนิ ที่เหลือเป็นดัชนีในกลุ่ม Generalised Entropy Class (SI, TI, S_2I) และ อัตราส่วนรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน ดัชนีที่ใช้วัดการกระจายรายได้ที่นิยมใช้กันในประเทศไทยนั้น มีอยู่ 4 ดัชนี คือ ดัชนีจีนิ (Gini Index) กลุ่มดัชนี Generalised Entropy Class (SI, TI, S_2I) ดัชนีแอตกินสัน (Atkinson Index) และความแปรปรวนของรายได้ในรูปลอการิทึม (Variance Income Logarithm--VL) ดัชนีแต่ละตัวมีวัตถุประสงค์ในการเน้นลักษณะของการกระจายรายได้ที่แตกต่างกัน แต่ผลที่ได้ล้วนแสดงถึงลักษณะการกระจายรายได้ เมื่อพิจารณาด้านความเหมาะสม

ปรากฏว่า คำนีจีนิ และค่านีกลุ่ม Generalised Entropy Class (SI, TI, S₂I) เป็นค่านีที่มีความอ่อนไหวต่อครัวเรือนที่มีรายได้สูงมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ (สมชัย จิตสุชน และคนอื่น ๆ, 2546, หน้า 37-38) ขณะเดียวกันค่านีแอตกินสันและความแปรปรวนของรายได้ในรูปล็อกการิทึม เป็นค่านีที่มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของครัวเรือนที่ยากจนหรือรายได้ระดับต่ำมาก ๆ (ดูตาราง 9)

ตาราง 9

วัตถุประสงค์และความสามารถของค่านีความเหลื่อมล้ำรายได้ในประเทศไทย

ที่	ค่านี	วัตถุประสงค์	ความสามารถในการวัดของค่านี
1.	ค่านีจีนิ (GI)	วัดการกระจายของรายได้	- มีความอ่อนไหวต่อครัวเรือนที่มีรายได้สูงมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ - หากเส้นโค้งลอเรนซ์ตัดกัน จะไม่สามารถบอกได้ว่าเส้นใดแสดงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้น้อยกว่ากัน
2.	ค่านีกลุ่ม Generalised Entropy Class (SI, TI, S ₂ I)	วัดความสมมูลระหว่างรายได้และครัวเรือน	- มีความอ่อนไหวต่อการโอนรายได้จากคนรวยมาสู่คนจนมากกว่าคนที่มีความรายได้ปานกลางมาสู่คนจน
3.	ค่านีแอตกินสัน (AI)	วัดความคลาดเคลื่อนของรายได้ไปจากรายได้เฉลี่ย	- มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของครัวเรือนยากจน หรือรายได้ระดับต่ำ

ตาราง 9 (ต่อ)

ที่	ดัชนี	วัตถุประสงค์	ความสามารถในการวัดของดัชนี
4.	ความแปร- ปรวนของ รายได้ในรูป ล็อกการิทึม (VL)	วัดความแปรปรวน ของรายได้ไปจากรายได้ เฉลี่ย	- มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยน- แปลงของรายได้ของครัวเรือน ยากจน หรือรายได้ระดับต่ำ

ที่มา. จาก การกระจายรายได้ ความยากจน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข (หน้า 37-38), โดย สมชัย จิตสุชน และคนอื่น ๆ, 2546, กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

หากพิจารณาค่าของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ เช่น จากตาราง 1 ระบุว่า ค่าดัชนี-
จินีของประเทศเอธิโอเปียน้อยกว่าค่าดัชนีจินีของประเทศสหรัฐอเมริกา หมายความว่า
ความเหลื่อมล้ำรายได้ของคนเอธิโอเปียน้อยกว่าประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม
ไม่ได้หมายความว่า ประเทศเอธิโอเปียมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือการพัฒนา
สูงกว่าประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งอาจจะขัดต่อเป้าหมายในการพัฒนาที่ว่า การกระจาย-
รายได้นั้นก็เพื่อแก้ปัญหาความยากจน แสดงให้เห็นว่า การอธิบายการพัฒนาประเทศนั้น
ดัชนีจินีนั้นอาจจะเหมาะที่จะใช้ร่วมกับดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำรายได้ตัวอื่นควบคู่กัน
ไปด้วย เช่น ดัชนีแอตกินสันหรือความแปรปรวนของรายได้ในรูปล็อกการิทึม แม้ว่า
ดัชนีจินีเป็นดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่นิยมใช้กันมากที่สุด แต่ดัชนีความเหลื่อมล้ำ-
รายได้เหล่านี้ยังมีจุดอ่อนที่ไม่สามารถแสดงให้เห็นสภาพทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง

ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่ใช้วัดการกระจายรายได้ในปัจจุบันแต่ละตัวถูกสร้าง
จากกรอบที่แตกต่างกัน มีวัตถุประสงค์ในการวัดแตกต่างกัน ความเหมาะสมในการใช้
จึงแตกต่างกัน แต่มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน คือ แสดงถึงลักษณะการกระจายของรายได้
เมื่อพิจารณาจากความสามารถในการวัดแล้วจะเห็นได้ว่า ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้
บางตัวเหมาะกับกลุ่มประเทศที่ร่ำรวย เช่น ดัชนีจินี ดัชนีกลุ่ม Generalised Entropy Class
(SI, TI, S₂I) และดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้บางตัวเหมาะสำหรับกลุ่มประเทศที่ยากจน

เช่น ดัชนีแอตกินสัน ความแปรปรวนของรายได้ในรูปล็อกการิทึม สำหรับประเทศไทย อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่ร่ำรวย และขณะเดียวกันก็ไม่ได้อยู่ในกลุ่มประเทศที่ยากจน เพราะฉะนั้นดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่ใช้ในการวัดการกระจายรายได้ ก็ควรที่จะมีคุณสมบัติบางประการที่เหมาะสมกับประเทศไทย ทั้งนี้เพราะการวัดการกระจายรายได้ที่ถูกต้องและแม่นยำจะนำไปสู่การหาแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการวัดการกระจายรายได้ของประชาชนในประเทศ และระหว่างภูมิภาคมีความแม่นยำก็จะเป็นสารสนเทศสำคัญต่อการวางแผนการพัฒนา เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความแม่นยำในการวัดของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้
2. เพื่อศึกษาการกระจายรายได้ในประเทศไทยด้วยดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่ได้จากการวิเคราะห์

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาความแม่นยำในการวัดของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ในประเทศไทยครั้งนี้มีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้

ที่ศึกษามีจำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 12 ดัชนี ดังนี้คือ

1. กลุ่มที่ 1 กลุ่มดัชนี Individual Measures
 - 1.1 Average Income Household Index for the Rich--IH
 - 1.2 Income Share Index for the Rich--IS
 - 1.3 Income Ratio Index for the Rich in Comparison to the Poor--IR
2. กลุ่มที่ 2 กลุ่มดัชนี Positive Measures

2.1 Gini Index--GI

2.2 Shorrocks Index--SI

2.3 Theil Index--TI

2.4 Shorrocks Order 2 Index--S₂I

2.5 Robin Hood Index--RI

2.6 Variance of Incomes Logarithm--VL

3. กลุ่มที่ 3 กลุ่มดัชนี Nomartive Measures

3.1 Atkinson Index 1--AI₁

3.2 Atkinson Index 2--AI₂

3.3 Atkinson Index 3--AI₃

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. การศึกษาจากข้อมูลจำลอง (simulation data) เป็นการสร้างข้อมูลจำลองรายได้ครัวเรือนจากข้อมูลรายได้ครัวเรือนจริงทั่วประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2537, 2539, 2541, 2543, 2545, 2547 และ พ.ศ. 2549 โดยมีรายละเอียดดังนี้ รายได้ครัวเรือนขั้นต่ำ 500 บาท รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือน เท่ากับ 3,375 บาท/เดือน ซึ่งเป็นรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยของประชากรทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2543 ที่เป็นปีที่เหมาะสมเนื่องจากผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจ และเป็นปีที่อยู่ตรงกลาง ในการสร้างข้อมูลจำลองนั้น เน้นการสร้างข้อมูลขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย และการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันมากในลักษณะต่าง ๆ กันทั้งสิ้น 6 การแจกแจง ได้แก่ (1) การแจกแจงแบบโด่ง (lepto kurtic distribution) (2) การแจกแจงแบบแบน (platy kurtic distribution) (3) การแจกแจงแบบเบ้ซ้าย (negative skew distribution) (4) การแจกแจงแบบเบ้ขวา (positive skew distribution) (5) การแจกแจงแบบปกติ (normal distribution) และ (6) การแจกแจงแบบยูนิฟอร์ม (uniform distribution)

2. การศึกษาจากข้อมูลจริง เป็นรายได้ครัวเรือนจริงด้านรายได้ครัวเรือนที่เก็บรวบรวมโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในช่วงปี พ.ศ. 2537 จำนวน 25,085 ครัวเรือน พ.ศ. 2539 จำนวน 24,785 ครัวเรือน พ.ศ. 2541 จำนวน 23,740 ครัวเรือน พ.ศ. 2543

จำนวน 24,545 ครั้วเรือน พ.ศ. 2545 จำนวน 34,860 ครั้วเรือน พ.ศ. 2547 จำนวน 34,640 ครั้วเรือน และ พ.ศ. 2549 จำนวน 44,410 ครั้วเรือน รวมทั้งสิ้น 7 ปี

นิยามศัพท์

1. ดัชนี (index) หมายถึง สิ่งที่แสดงสภาวะ หรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปหรือสะท้อนลักษณะการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ในภาษาไทยมีคำที่นำมาใช้ในความหมายเดียวกันกับคำว่า “ดัชนี” มีอยู่หลายคำ เช่น ตัวบ่งชี้ ตัวชี้ ตัวชี้้นำ ตัวชี้วัด และเครื่องชี้วัด

2. ความแม่นยำในการวัดของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ หมายถึง การที่ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้มีคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ คือ

2.1 ความตรง (validity) ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ต้องวัดได้ตรงกับขนาดของการกระจายรายได้ นั่นคือ ค่าของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้เข้าใกล้ 0 เมื่อการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย และค่าของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้มีค่าเข้าใกล้ 1 เมื่อการกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันมาก

2.2 ความเที่ยง (reliability) ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่มีความเที่ยงสูง นั่นคือ เมื่อข้อมูลแต่ละกลุ่มเป็นข้อมูลที่มีลักษณะของการกระจายรายได้เหมือนกันทุกประการแล้วจำนวนหลาย ๆ กลุ่ม ค่าของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่ทำการวัดในกลุ่มข้อมูลลักษณะเหมือนกัน จะให้ค่าของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้เท่าเดิม หรือใกล้เคียงกัน เพราะฉะนั้นค่าของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้จะมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--SD) ต่ำ

2.3 ความไว (sensitivity) ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของขนาดการกระจายรายได้ นั่นคือ เมื่อเปรียบเทียบการแจกแจงแบบต่าง ๆ ระหว่างการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อยและการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันมากแล้ว ดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้จะต้องมีร้อยละการเปลี่ยนแปลงของค่าดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้มากที่สุด

3. รายได้ครัวเรือน รายได้ครัวเรือน หมายถึง รายได้รวมของครอบครัวตามรายการต่าง ๆ ดังนี้ คือ

3.1 ค่าจ้าง รายได้รายเดือน และโบนัส

3.2 กำไรสุทธิจากการเกษตร และธุรกิจอื่น ๆ

3.3 รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดิน สิทธิบัตร รายได้จากดอกเบี้ย เงินปันผล

3.4 รายได้จากการช่วยเหลือ เงินบำนาญ

3.5 รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับนอกจากส่วนของค่าจ้างและเงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ผลิตเพื่อบริโภคเองภายในครอบครัว รวมทั้งรายได้จากทรัพย์สินอื่น ๆ

3.6 รายรับจากส่วนอื่น ๆ เช่น รายได้จากบริษัทประกันภัย เงินรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล และรายรับในรูปแบบอื่น ๆ

4. ดัชนีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยกลุ่มคนรวย (Average Income Household Index for the Rich--IH) รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยกลุ่มคนรวย หมายถึง เมื่อแบ่งคนออกเป็น 5 กลุ่มจำนวนคนเท่ากันทุกกลุ่ม ผลรวมรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวย (Q_5) ต่อจำนวนครัวเรือนในกลุ่มคนรวย

5. ดัชนีส่วนแบ่งรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวย (Income Share Index for the Rich--IS) ส่วนแบ่งรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวย หมายถึง เมื่อแบ่งคนออกเป็น 5 กลุ่มจำนวนคนเท่ากันทุกกลุ่ม ร้อยละของสัดส่วนผลรวมรายได้กลุ่มคนรวย (Q_5) ต่อรายได้ครัวเรือนทั้งหมด หากการกระจายรายได้เป็นการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันมาก ดัชนีส่วนแบ่งรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวย จะมีค่าเท่ากับ 20% หมายความว่า รายได้ครัวเรือนทั้งหมดเป็นรายได้ของกลุ่มคนรวย แต่ถ้าการกระจายรายได้เป็นการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย ดัชนีส่วนแบ่งรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวย จะมีค่าน้อยเข้าใกล้ 0 หมายความว่า ทุกครัวเรือนในกลุ่มจะมีรายได้ครัวเรือนเท่ากัน

6. ดัชนีอัตราส่วนรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน (Income Ratio Index for the Rich in Comparison to the Poor--IR) หมายถึง เมื่อแบ่งคนออกเป็น 5 กลุ่มจำนวนคนเท่ากันทุกกลุ่ม อัตราส่วนระหว่างผลรวมรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวย (Q_5)

ต่อผลรวมรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนจน (Q_1) หากการกระจายรายได้เป็นการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย ดัชนีอัตราส่วนรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจนจะมีค่าเท่ากับ 1 หมายความว่า ทุกครัวเรือนมีรายได้ครัวเรือนเท่ากันแต่ ถ้าการกระจายรายได้เป็นการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันมาก ดัชนีอัตราส่วนรายได้ครัวเรือนกลุ่มคนรวยต่อกลุ่มคนจน จะมีค่ามากเข้าใกล้ค่าอนันต์ ($\text{infinity} = \infty$)

7. ดัชนีจีนิ (Gini Index--GI) หมายถึง ดัชนีที่คำนวณจากการเปรียบเทียบสัดส่วนของครัวเรือนกับสัดส่วนของรายได้ทั้งหมด ดัชนีจีนิจะมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 เมื่อดัชนีจีนิเท่ากับ 0 แสดงว่าการกระจายรายได้รายได้มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย แต่ถ้าหากดัชนีจีนิเท่ากับ 1 แสดงว่าการกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันมาก คือ มีเพียงครอบครัวเดียวที่มีรายได้ส่วนครอบครัวอื่นไม่มีรายได้

8. กลุ่มดัชนี (Generalised Entropy Class--GEC) ดัชนีกลุ่มนี้ประกอบด้วย ดัชนีเชอร์ร็อก (SI) ดัชนีไทล์ (TI) และดัชนีเชอร์ร็อกอันดับ 2 (S_2I) หมายถึง ดัชนีที่คำนวณจากการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรายได้แต่ละครัวเรือนจากรายได้เฉลี่ยอยู่ในรูปล็อกการิทึมในลักษณะผลหาร ถ้า $GEC = 0$ หมายถึง การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย แต่ถ้าค่า $GEC = \infty$ หมายถึง การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันสูง

8.1 ดัชนีเชอร์ร็อก (SI) หมายถึง การให้น้ำหนักแก่การกระจายรายได้ของกลุ่มคนจน ($\alpha = 0$)

8.2 ดัชนีไทล์ (TI) หมายถึง การให้น้ำหนักเท่ากันทุกกลุ่ม ($\alpha = 1$)

8.3 ดัชนีเชอร์ร็อก อันดับ 2 (S_2I) หมายถึง การให้น้ำหนักแก่การกระจายรายได้ของกลุ่มคนรวย (การนำดัชนีไทล์ มาประยุกต์ให้ $\alpha = 2$)

9. ดัชนีโรบิน ฮู้ด (Robin Hood Index--RI) หมายถึง ดัชนีที่คำนวณจากค่าของความยาวที่มากที่สุดของเส้นตั้งฉากระหว่างเส้น Lorenz Curve และเส้นเท่ากันของรายได้ ค่าของดัชนีที่ได้เท่ากับเส้นส่วนแบ่งของรายได้รวม หักส่วนที่อยู่เหนือจากค่าเฉลี่ยของครัวเรือน ดัชนีที่ได้แสดงถึงค่าเฉลี่ยของความเท่าเทียมกันของรายได้ ถ้าดัชนีโรบิน ฮู้ด มีค่าน้อยเข้าใกล้ 0 แสดงถึง สังคมนั้นมีสภาพการกระจายรายได้ที่มี

ความเหลื่อมล้ำกันน้อย แต่ถ้าวัดค่าของดัชนีมีค่ามากเข้าใกล้ 1 แสดงว่าสังคมมีความเหลื่อมล้ำกันมาก

10. กลุ่มดัชนีแอตกินสัน (Atkinson Index--AI) ประกอบด้วย ดัชนีแอตกินสัน 1 (AI_1) ดัชนีแอตกินสัน 2 (AI_2) และดัชนีแอตกินสัน 3 (AI_3) หมายถึง ดัชนีที่คำนวณจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนแต่ละครัวเรือนกับรายได้เฉลี่ยทุกครัวเรือน ค่าดัชนีมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของคนยากจนหรือรายได้ระดับต่ำมาก (Q_1) ค่าดัชนีแอตกินสันมีค่าระหว่าง 0-1 ถ้าวัดค่าดัชนีแอตกินสันเท่ากับ 0 แสดงว่าการกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย แต่ถ้าวัดค่าของดัชนีมีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่าการกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันมาก

10.1 ดัชนีแอตกินสัน 1 (AI_1) หมายถึง การแสดงถึงการไม่ชอบความเหลื่อมล้ำกันน้อย หรือไม่เห็นด้วยกับการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันน้อย หรือให้น้ำหนักกับความไม่เท่าเทียมกันมาก ($\alpha = 1$)

10.2 ดัชนีแอตกินสัน 2 (AI_2) หมายถึง การแสดงถึงการไม่ชอบความเหลื่อมล้ำกันปานกลาง หรือไม่เห็นด้วยกับการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำปานกลาง หรือให้น้ำหนักกับความไม่เท่าเทียมกันปานกลาง ($\alpha = 2$)

10.3 ดัชนีแอตกินสัน 3 (AI_3) หมายถึง การแสดงถึงการไม่ชอบความเหลื่อมล้ำกันมาก หรือไม่เห็นด้วยกับการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันมาก หรือให้น้ำหนักกับความไม่เท่าเทียมกันน้อย ($\alpha = 3$)

11. ดัชนีความแปรปรวนของรายได้ในรูปล็อกการิทึม (Variance of Income Logarithm--VL) หมายถึง การวัดการกระจายรายได้โดยพิจารณาค่าความแปรปรวนของรายได้ของประชากร หรือครัวเรือนที่การศึกษา โดยที่แตกต่างไปจากรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ถ้าวัดความแปรปรวนของรายได้ในรูปล็อกการิทึมมีค่ามากเข้าใกล้ 1 แสดงว่า ครัวเรือนมีความแปรปรวนของรายได้มาก หมายความว่า ความแตกต่างของรายได้ของแต่ละครัวเรือนจากรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนตัวอย่างมีค่ามาก การกระจายรายได้น้อยมีความเหลื่อมล้ำกันสูงในทางกลับกัน หากค่าความแปรปรวนของรายได้ในรูปล็อกการิทึมมีค่าน้อยเข้าใกล้ 0 หรือครัวเรือนมีความแปรปรวนของรายได้น้อย หมายถึง

ความแตกต่างของรายได้ของแต่ละครัวเรือนจากรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนตัวอย่างมีค่าน้อย นั่นคือ การกระจายรายได้มีความเท่าเทียมกันมาก

12. ควินไทล์ (Quintile)

การจัดแบ่งชั้นรายได้ คือ การแบ่งชั้นรายได้ จากการเรียงลำดับรายได้ จากน้อยไปมากตามลำดับ แล้วแบ่งรายได้ออกเป็น 5 ชั้น คือ

ควินไทล์ 1 (Quintile 1 : Q_1) คือ lowest income 20% (poorest)

ควินไทล์ 2 (Quintile 2 : Q_2) คือ second income 20%

ควินไทล์ 3 (Quintile 3 : Q_3) คือ third income 20%

ควินไทล์ 4 (Quintile 4 : Q_4) คือ fourth income 20%

ควินไทล์ 5 (Quintile 5 : Q_5) คือ highest income 20% (richest)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้สามารถทราบถึงความแม่นยำของดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ และสามารถค้นหาดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ที่เหมาะสมกับประเทศไทย
2. สามารถนำดัชนีความเหลื่อมล้ำรายได้ไปวิเคราะห์สถานการณ์การกระจายรายได้ของประเทศไทยที่มีความแม่นยำทั้งขนาดและทิศทางมากยิ่งขึ้น